

KS. JERZY KOSTORZ
Opole

WIERNOŚĆ MAGISTERIUM KOŚCIOŁA W KATECHEZIE

1. Ustalenia Soboru Watykańskiego II – 2. Wytyczne dokumentów katechetycznych Kościoła – 3. Katechizm Kościoła Katolickiego – 4. Praktyka katechetyczna – 5. Podsumowanie

Objawienie Boże posiada charakter uniwersalny. Chrystus, będąc Synem Bożym, ustanowił nową społeczność Ludu Bożego, zwaną powszechnie Kościołem. Jezus Chrystus jednocześnie sam współtworzy Kościół w tym celu, aby wszyscy ludzie mieli dostęp do objawienia i zbawienia, które Bóg proponuje każdemu człowiekowi. Jednym z istotnych zadań Kościoła jest zapewnienie trwałości i ciągłości w dziejach zbawczej misji Chrystusa. Podmiotem objawienia i jego przekazu jest cały Kościół, odpowiednio do form przynależności czy przyporządkowania do niego, przy czym decydującą rolę odgrywa Urząd Nauczycielski Kościoła, czyli kolegium biskupów z papieżem — następcą św. Piotra na czele, ustanowiony przez Jezusa Chrystusa¹. Kościół, realizując zadanie ciągłości i trwałości zbawczej misji Chrystusa, podejmuje trud głoszenia Ewangelii ludziom żyjącym w określonym czasie i określonym społeczno-kulturowym kontekście. W to dzieło proklamacji słowa Bożego włączona jest katecheza. Innymi słowy, proces katechetyczny jest niejako na usługach Kościoła w misji głoszenia Ewangelii Chrystusa i stąd, najkrócej mówiąc, wypływa konieczność wierności Magisterium Kościoła w katechezie. Niniejsze opracowanie będzie próbą ukazania wierności Magisterium Kościoła w katechezie, w różnych jej wymiarach i aspektach.

1. Ustalenia Soboru Watykańskiego II

Urząd Nauczycielski Kościoła (Magisterium Kościoła) wywodzi się z ustanowionego przez Chrystusa kolegium apostołowskiego. Nauczanie Chrystusa stanowiło podstawę Jego mesjańskiego posłannictwa. Jezus przyszedł na świat, aby „ubogim głosić radosną nowinę” (Mt 11,5; por. KK 5), aby dać świadectwo prawdzie (por. J 18,37). Jezus został posłany przez Ojca i nauczał tylko to, co Ojciec nakazał, a prawdziwość Jego słów Bóg potwierdzał znakami i cudami:

---

¹ M. RUSECKI, *Wiarygodność chrześcijaństwa*, t. I, Lublin 1994, s. 253.

Ja mam świadectwo większe od Janowego. Są to dzieła, które Ojciec dał mi do wykonania; dzieła, które czynię, świadczą o Mnie, że Ojciec Mnie posłał (J 5,36).

Dlatego wyłącznie On, jako jedyny Pośrednik między Bogiem a ludźmi, był prawdziwym „Nauczycielem” i „Mistrzem”². Aby Jego słowa (Ewangelia) były głoszone po całym świecie (Mt 26,13), na heroldów swojego posłannictwa powołał Jezus apostołów. Od dnia Zesłania Ducha Świętego apostołowie permanentnie głosili Ewangelię, realizując tym samym powierzony im Urząd Nauczycielski³. Nauczycielskie posłannictwo przekazał Chrystus apostołom jako stały „urząd”, a nie jako osobiste polecenie. Dlatego apostolska misja nauczania powinna objąć wszystkie narody i wszystkie czasy, aż do skończenia świata (por. Mt 28,19; Mk 16,15; Dz 1,8)⁴. Potwierdza to Sobór Watykański II w *Konstytucji dogmatycznej o Kościele*, gdzie czytamy:

Obecny Sobór święty, idąc w ślady Soboru Watykańskiego I, zgodnie z nim poucza i oświadcza, że Jezus Chrystus, Pasterz wiekuisty, założył Kościół święty, posławszy Apostołów, tak jak sam został posłany przez Ojca; chciał też, aby ich następcy, mianowicie biskupi, byli w Jego Kościele pasterzami aż do skończenia świata (KK 18).

I dalej czytamy:

Apostołów tych ustanowił jako kolegium, czyli jako stały zespół, na którego czele postawił wybranego spośród nich Piotra, (...) aby mając udział w Jego władzy, wszystkie ludy czynili Jego uczniami, uświęcali je i nimi kierowali i w ten sposób krzewili Kościół i posługując, pasterzowali mu pod kierownictwem Pana, po wszystkie dni aż do skończenia świata (KK 19; por. KK 20).

Ustanowione przez Chrystusa Magisterium Kościoła jest urzędem żywym, który czerpiąc przedmiot nauczania z nieprzerwanego i ciągle aktualnego objawienia Bożego, zawartego w Tradycji i Piśmie Świętym, kontynuuje świadomie i autorytatywnie dzieło nauczania i żywego pośredniczenia w osobowym spotkaniu między Bogiem a żyjącymi w danym czasie ludźmi, zróżnicowanymi pod względem kultury, rasy, wykształcenia czy światopoglądu. Przekazywane bowiem słowo Boże, aby było dobrze zrozumiane, winno uwzględniać cały kontekst kulturowy i obyczajowy, w którym jest przepowiadane i przyjmowane⁵. Urząd Nauczycielski, wykonywany z nakazu Chrystusa („Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody (...)”, Mt 28,19) uczestniczy w całej pełni władzy, która została dana Chrystusowi przez Ojca (Mt 28,18; por. KK 25). Dlatego w ujęciu *Lumen gentium*, biskupi jako następcy apostołów i kolejni nosiciele ich uprawnień wykonują swój urząd autentycznie i autorytatywnie,

(...) są zwiastunami wiary prowadzącymi nowych uczniów do Chrystusa i autentycznymi, czyli upoważnionymi przez Chrystusa, nauczycielami, którzy powierzonemu sobie ludowi głoszą prawdy wiary, aby w nie wierzył i stosował je w życiu. (...) Biskupom nau-

² Por. K. MACHETA, *Wymiar eklezjologiczny*, w: M. MAJEWSKI (red.), *Podstawowe wymiary katechezy*, Kraków 1991, s. 49–51.

³ H. WALDENFELS, *O Bogu, Jezusie Chrystusie i Kościele — dzisiaj*, tł. A. Paciorek, Katowice 1993, s. 305–309.

⁴ H. SEWERYNIAK, *Eklezjologia katolicka*, w: M. RUSECKI (red.), *Być chrześcijaninem dziś. Teologia dla szkół średnich*, Lublin 1992, s. 232–234; por. T. DOLA, *Apostolat jako znak wiarygodności Kościoła*, w: TENŻE (red.), *Wiarygodność Kościoła* (Symposium 20), Opole 1997, s. 83–92.

⁵ SEWERYNIAK, *art. cyt.*, s. 233.

czającym w łączności z Biskupem Rzymu należy się od wszystkich szacunek jako świadkom Boskiej i katolickiej prawdy; wierni zaś powinni zgadzać się ze zdaniem swojego biskupa w sprawach wiary i moralności, wyrażonym w imieniu Chrystusa, i trwać przy nim w religijnej uległości ducha (KK 25).

Należy przy tym zaznaczyć, że Magisterium Kościoła nie głosi własnej Ewangelii i własnych poglądów, ale naucza tego, co mu zostało przekazane przez samego Chrystusa i przez pierwszych świadków i głosicieli Jego nauki i życia⁶. Dlatego *Konstytucja o Objawieniu* jednoznacznie podkreśla, iż Urząd Nauczycielski nie jest ponad słowem Bożym, ale pełni wobec niego funkcję służebną i naucza tylko tego, co mu zostało przekazane (por. KO 10).

Chrystus, przekazując Kościołowi depozyt prawdy objawionej, równocześnie zatroszczył się, aby prawdy objawione z biegiem czasu nie uległy zniekształceniu czy zafałszowaniu. Dlatego wyposażył Kościół w charyzmat nieomyślności⁷. Dzięki temu darowi Urząd Nauczycielski, przy szczególnej asystencji Ducha Świętego, nie może popełnić błędu w sprawach wiary i moralności. Charyzmat nieomyślności stanowi nadprzyrodzony dar Boży, wynikający z woli i decyzji Chrystusa, który z nakazem misyjnym wiązał obietnicę własnej obecności, a przede wszystkim obietnicę pomocy Ducha Świętego, który ma zapewnić integralność i skuteczność nauczania⁸. Depozyt prawdy objawionej, zawarty w Piśmie Świętym i w Tradycji, przekazał Chrystus całemu Kościołowi, który został upoważniony i tym samym stał się odpowiedzialny za wiernie przechowywanie i przekazywanie żywej rzeczywistości objawienia. Wynika z tego, iż cały Lud Boży dzięki mocy Ducha Świętego posiada charyzmat nieomyślności w sprawach wiary i obyczajów⁹. W *Konstytucji dogmatycznej o Kościele* zostało to tak wyrażone:

Święty Lud Boży uczestniczy także w prorockiej funkcji Chrystusa, szerząc o Nim żywe świadectwo przede wszystkim życiem wiary i miłości. (...). Ogół wierzących, mających namaszczenie od Ducha, nie może zbłądzić w wierze i tę swoją szczególną właściwość ujawnia przez nadprzyrodzony zmysł wiary całego ludu, gdy, „poczynając od biskupów aż do ostatniego z wiernych świeckich”, ujawnia on swą powszechną zgodność w sprawach wiary i moralności. Dzięki temu zmysłowi wiary, który jest wzbudzany i podtrzymywany przez Ducha prawdy, Lud Boży pod przewodnictwem świętego Urzędu Nauczycielskiego (...) niezachwianie trwa przy wierze (...), wnika w nią głębiej z pomocą słusznego osądu i w sposób pełniejszy stosuje ją w życiu (KK 12).

W ramach tej wspólnotowej odpowiedzialności za prawdę objawioną z woli Chrystusa istnieje w Kościele odpowiedzialność szczególna, której podmiot stanowią biskupi, jako następcy kolegium apostołskiego, oraz papież, jako następcą św. Piotra¹⁰. Nieomyślność Kościoła, a w nim kolegium biskupów oraz papieża, dotyczy zadań zbawczych. Przedmiotem nieomyślności jest zatem to wszystko, co związane

⁶ Por. K. RAHNER, *Podstawowy wykład wiary*, tł. T. Mieszkowski, Warszawa 1987, s. 308–309.

⁷ Z. KRZYSZOWSKI, *Nieomyślność — charyzmat czy uzurpacja?*, w: M. RUSECKI (red.), *Problemy współczesnego Kościoła*, Lublin 1996, s. 153–158.

⁸ *Tamże*, s. 153–154.

⁹ Por. RUSECKI, *Wiarygodność chrześcijaństwa*, s. 251–254; zob. A. SZAFRAŃSKI, *Kariologia. Zarys nauki o Kościele w świecie współczesnym*, Lublin 1990, s. 125–167.

¹⁰ Por. A. NOWICKI, *Prymat znakiem wiarygodności Kościoła*, w: DOLA (red.), *dz. cyt.*, s. 66–82.

jest z wiarą i życiem religijnym. Kościół jest nieomylny w nauce wiary i obyczajów, zarówno gdy chodzi o pozytywne formułowanie tych zagadnień, jak i przy wykazywaniu błędów.

Podsumowując powyższe rozważania należy zauważyć, jak ważną rolę w przekazywaniu orędzia zbawienia odgrywa Magisterium Kościoła. Urząd Nauczycielski bowiem „z rozkazu Bożego i przy pomocy Ducha Świętego słucha pobożnie słowa Bożego, święcie go strzeże i wiernie wyjaśnia” (KO 10). Między Magisterium Kościoła a objawieniem zachodzi łączność, która sprawia, iż „Pismo Święte, święta Tradycja i Urząd Nauczycielski tak ściśle się ze sobą łączą i zespalają, że jedno bez pozostałych nie może istnieć” (KO 10). W związku z tym Urząd Nauczycielski nie może być pojmowany jako element zewnętrzny w stosunku do Kościoła, ponieważ jest on urzędem obdarzonym charyzmatami wewnątrz Kościoła i pełni funkcję służebną w Kościele.

Rolę służebną Magisterium Kościoła odgrywa także wobec katechetycznej działalności Kościoła. Konsekwencją katechetycznej wierności objawieniu Bożemu jest wierność Magisterium Kościoła, któremu przez Chrystusa został powierzony depozyt objawienia. Katecheza zatem, uczestnicząc w życiu i nauczaniu Kościoła, aby wiernie i aktualnie głosić naukę prawdy objawionej, musi pozostać wierna Urzędowi Nauczycielskiemu Kościoła. Poza tym, jak zauważa M. MAJEWSKI, do nauczania katechetycznego konieczna jest misja, dzięki której jest się formalnie posłanym do pracy katechetycznej. Magisterium Kościoła zaś jest tym organem w Kościele, który udziela autorytetu formalnego do posługi katechetycznej¹¹.

2. Wytyczne dokumentów katechetycznych Kościoła

Potrzebę wierności Magisterium Kościoła w katechezie podkreślają dokumenty katechetyczne Kościoła. Już we wstępie do *Dyrektorium katechetycznego* z 1971 r. czytamy, że dokument ten

(...) zamierza przedstawić fundamentalne zasady teologiczno-duszpasterskie, zaczerpnięte z Nauczycielskiego Urzędu Kościoła oraz w sposób szczególny z dokumentów Powszechnego Soboru Watykańskiego II, ażeby przy ich pomocy lepiej wypełnić zadania duszpasterskie w zakresie posługi słowa¹².

W samym zaś *Dyrektorium* odnajdujemy słowa podkreślające, iż przepowiadanie słowa Bożego opiera się na żywej tradycji apostolskiej, którą pod opieką Ducha Świętego przekazują biskupi, pełniący urząd następców apostolskich. Biskupi wraz z sukcesją otrzymali bowiem niezawodny charyzmat prawdy (por. DCG 13). Dokument ten, opierając się na *Lumen gentium*, mówi również o hierarchicznej strukturze Kościoła, w którym lud kierowany jest przez swoich pasterzy, złączonych z papie-

¹¹ M. MAJEWSKI, *Katecheza wierna Bogu i człowiekowi*, Kraków 1986, s. 9.

¹² *Directorium Catechisticum Generale — wstęp*, Watykan 1972. Tekst polski za: W. KUBIK (red.), *Katecheza po soborze watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*, Warszawa 1985, s. 93.

żem — zastępcą Chrystusa na ziemi (por. DCG 65). W końcowej zaś części *Dyrektorium* czytamy o potrzebie kontaktów ze Stolicą Apostolską, a szczególnie z Kongregacją ds. Duchowieństwa, na której spoczywa odpowiedzialność za działalność katechetyczną. Kongregacja stanowi bezpośredni organ Magisterium Kościoła, który troszczy się, poprzez zatwierdzanie instrukcji katechetycznych, katechizmów i programów dotyczących przepowiadania słowa Bożego, o dochowanie wierności Urzędowi Nauczycielskiemu Kościoła (por. DCG 132–134)¹³

Z kolei JAN PAWEŁ II w *Catechesi tradendae*¹⁴ akcentuje chrystocentryczny wymiar Magisterium Kościoła.

Źródłem autorytetu nauczycielskiego w Kościele jest sam Jezus Chrystus, który nauczał „jako ten, który ma władzę (Mk 1,22)” (CT 22).

Papież przypomina obraz Chrystusa–Nauczyciela, ponieważ dostrzega w nim istotną pomoc w rozwiązywaniu problemów współczesnej katechezy (por. CT 8). W widzialnej strukturze Kościoła, jak zauważa wyżej wymieniony dokument (adhortacja), najwyższą odpowiedzialność za dzieło głoszenia słowa Bożego ponosi papież. Zaś pasterze–biskupi posiadają władzę i autorytet w celu ukierunkowania i koordynowania całego dzieła katechizacji (por. CT 16). Ważnym zadaniem biskupów jest obowiązek określania błędów i poprawiania błądzących (por. CT 63)¹⁵.

Potrzebę wierności Magisterium Kościoła *Catechesi tradendae* podkreśla w wielu miejscach, podając konkretne wskazania. Katecheta, wpatrując się w Chrystusa–Nauczyciela, winien studiować słowo Boże przekazywane przez Urząd Nauczycielski Kościoła (por. CT 6). Szczególnie zaś studium Pisma Świętego powinno dokonywać się zgodnie z zasadami podanymi przez Magisterium (por. CT 27)¹⁶. Omawiając wzajemne relacje zachodzące między katechezą a teologią, Jan Paweł II przypomina o konieczności przekazywania objawienia zgodnie z orzeczeniami Urzędu Nauczycielskiego (por. CT 52, 61). Adhortacja odrzuca wszelkie ujęcia subiektywne, nie liczące się z wypowiedziami Magisterium Kościoła (por. CT 6). Dlatego przestrzega przed tzw. horyzontalizmem (przeakcentowanie człowieczeństwa Chrystusa z pominięciem Synostwa Bożego), czy przed zbytnim wiązaniem katechezy z ideologiami społeczno-kulturowymi, ponieważ tak ujęta katecheza często nie jest zgodna z nauczaniem Kościoła (por. CT 52)¹⁷.

Kwestię wierności Magisterium Kościoła w katechezie akcentuje wyraźnie nowe *Dyrektorium ogólne o katechizacji*¹⁸ Szczególnie wybrzmiewa owa wierność

¹³ W. KUBIK, *Katecheza w świetle Ogólnej Instrukcji Katechetycznej — działalność duszpasterska posługi słowa*, w: TENŻE (red.), dz. cyt., s. 86–89.

¹⁴ JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostolska o katechizacji w naszych czasach *Catechesi tradendae*, Watykan 1979.

¹⁵ J. CHARYTAŃSKI, *Główne wątki Adhortacji Apostolskiej Jana Pawła II*, cz. I, Kat 24 (1980), nr 4, s. 102–103; por. CZ. BARTNIK, *Katechetyczne doświadczenie Kościoła*, w: M. MAJEWSKI (red.), *O katechezie w naszych czasach*, Kraków 1980, s. 36–37.

¹⁶ CHARYTAŃSKI, *art. cyt.*, s. 102.

¹⁷ TENŻE, *Adhortacja Apostolska Jana Pawła II o katechezie*, AK 72 (1980), nr 430, s. 275.

¹⁸ KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, Poznań 1998.

w rozdziale III, podejmującym kwestię natury, celu i zadań katechezy. Dyrektorium podkreśla, iż katecheza jest działaniem o naturze eklezjalnej.

Prawdziwym podmiotem katechezy jest Kościół, który kontynuując posłanie Jezusa Nauczyciela i ożywiany przez Ducha Świętego, został posłany, by być nauczycielem wiary (...). Kościół bowiem przekazuje wiarę, którą sam żyje, przekazuje swoje zrozumienie misterium Boga i Jego zamysłu zbawczego (DOK 78).

Dyrektorium, podkreślając eklezjalny charakter katechezy, odwołuje się także do eklezjalnego charakteru wiary, która jako przeżywana we wspólnocie chrześcijańskiej winna stanowić szansę obudzenia świadomości przynależenia do wspólnoty Kościoła i współodpowiedzialności za Kościół. To zaś także stanowi istotne zadanie procesu katechetycznego¹⁹

Na wierność Magisterium Kościoła w katechezie wskazuje również rozdział drugi Dyrektorium zatytułowany *Taka jest nasza wiara, taka jest wiara Kościoła*. Rozdział ten porusza problem treści katechezy wykładanej przez Kościół jako synteza wiary w oficjalnie opracowywanych katechizmach (por. DOK 119). Na pierwszym miejscu jest tutaj zaprezentowany Katechizm Kościoła Katolickiego jako kompletne narzędzie, wraz z Dyrektorium, służące działalności katechetycznej Kościoła. Katechizm „wykłada wiarę Kościoła i naukę katolicką, poświadczoną przez Pismo Święte, Tradycję apostołską i Urząd Nauczycielski Kościoła” (DOK 120). Innymi słowy, Katechizm jest aktem urzędu nauczycielskiego papieża, przekazującym całość wiary katolickiej i jako taki stanowi w Kościele naszych czasów autentyczny wykład treści wiary (por. DOK 120). W dalszej części rozdziału mowa jest także o katechizmach lokalnych i o potrzebie ich tworzenia jako skutecznych narzędzi procesu katechetycznego wiernego Magisterium Kościoła (por. DOK 141–136).

3. Katechizm Kościoła Katolickiego

Katechizm Kościoła Katolickiego również uwypukla konieczność zgodności współczesnej katechezy z nauką Magisterium Kościoła. JAN PAWEŁ II w Konstytucji apostolskiej *Fidei depositum* stwierdza już, że wartość i autorytet Katechizmu wynika z faktu iż

(...) wykłada wiarę Kościoła i naukę katolicką, poświadczoną przez Pismo Święte, Tradycję apostołską i Urząd Nauczycielski Kościoła i w ich świetle rozumiane²⁰

W Katechizmie jest mowa o apostolskim charakterze Kościoła, w którym rządzi sam Chrystus poprzez Piotra i innych apostołów, obecnych w ich następcach, czyli w papieżu i biskupach.

¹⁹ Por. A. OFFMAŃSKI, *Pojęcie i natura katechezy*, w: A. HAJDUK I IN., *Katecheza Kościoła w świetle Dyrektorium ogólnego o katechizacji*, Kraków 1999, s. 87–91.

²⁰ JAN PAWEŁ II, *Konstytucja apostolska Fidei depositum*, w: *Katechizm Kościoła katolickiego*, Poznań 1994, s. 8.

Aby Ewangelia była zawsze w swej całości i żywotności w Kościele zachowywana, zostawili Apostołowie biskupów jako następców swoich, przekazując im swoje stanowisko nauczycielskie (por. KKK 77, 860, 861).

Kolegium biskupów w łączności z papieżem tworzą Magisterium Kościoła, czyli podmiot najwyższej i pełnej władzy w Kościele, któremu przewodzi papież (por. KKK 880–883). W Katechizmie Kościoła Katolickiego odnajdujemy również fragmenty dotyczące ogromnej roli Urzędu Nauczycielskiego Kościoła w przekazywaniu powierzonej mu nauki chrześcijańskiej. Święty depozyt wiary został powierzony całemu Kościołowi, a w nim szczególnie Magisterium Kościoła, które jest autorytatywnym interpretatorem objawienia Bożego (por. KKK 84–86).

Urząd Nauczycielski Kościoła w pełni angażuje władzę otrzymaną od Chrystusa, gdy definiuje dogmaty, to znaczy, gdy w formie zobowiązującej lud chrześcijański do nieodwołalnego przyłgnięcia przez wiarę, przedkłada prawdy zawarte w Objawieniu Bożym lub prawdy, które mają z nimi konieczny związek (KKK 88).

Cała misja nauczania Kościoła potrzebuje ciągłej konfrontacji z Urzędem Nauczycielskim, aby Królestwo Chrystusa rozszerzało się po całej ziemi i wszyscy ludzie mieli udział w zbawieniu (por. KKK 863). Katechizm nie tylko podkreśla konieczność wierności Magisterium Kościoła, ale sam, stanowiąc wykładnię nauki Kościoła, wydaje się być potwierdzeniem tej wierności²¹.

4. Praktyka katechetyczna

Wierność Magisterium Kościoła w praktyce katechetycznej sprowadza się przede wszystkim do realizowania programów i podręczników katechetycznych zatwierdzonych przez Komisję Wychowania Katolickiego, która na gruncie katechetycznym reprezentuje Magisterium Kościoła. W *Dyrektorium katechetycznym Kościoła katolickiego w Polsce*²² odnajdujemy szczegółowe wytyczne regulujące kwestię doboru programów i podręczników katechetycznych.

W nauczaniu religii w szkole należy korzystać z programów i podręczników zatwierdzonych przez Kościół (PDK 96).

Polskie dyrektorium w duchu wierności Kościołowi podaje zasady zatwierdzania programów i podręczników katechetycznych. Zasady te między innymi zwracają uwagę na następujące kwestie:

- podręczniki i programy dla całej Polski zatwierdza Komisja Wychowania Katolickiego, zaś dla jednej diecezji — biskup diecezjalny;
- podstawowym warunkiem koniecznym do zatwierdzenia programu nauczania jest zgodność z *Podstawą programową katechezy Kościoła w Polsce*;

²¹ T. PANUŚ, *Zasada wierności Bogu i człowiekowi i jej realizacja w polskiej katechizacji*, Kraków 2001, s. 210–211.

²² KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001.

— Komisja Wychowania Katolickiego przygotowuje i przesyła do biskupów diecezjalnych szczegółowy regulamin zatwierdzania programów i podręczników (PDK 96).

Powyższe wskazania polskiego dyrektorium katechetycznego stoją na straży wierności Kościołowi w procesie katechetycznym, który przebiega zgodnie z obowiązującymi programami i podręcznikami do katechezy.

Zgodnie z powyższymi ustaleniami, wierność Magisterium Kościoła dostrzegamy we współczesnych programach i podręcznikach katechetycznych. Wszystkie programy i podręczniki wykorzystywane w katechezie są oparte na *Podstawie programowej katechezy Kościoła w Polsce* i zostały zatwierdzone dzięki pozytywnej opinii recenzentów wyznaczonych przez Komisję Wychowania Katolickiego.

We współczesnych podręcznikach katechetycznych praktyczny wymiar wierności Magisterium Kościoła często przybiera formę wychowania do życia w Kościele. Już w katechezie w młodszym wieku szkolnym, w klasach I–III, zwraca się uwagę na ten aspekt wierności Magisterium Kościoła, jakim jest wychowanie do życia wspólnotowego w Kościele. Szczególnie w klasie III, w pozycji zatytułowanej *Jezusowa wspólnota serc*, akcentuje się potrzebę budzenia świadomości przynależności do społeczności Kościoła i odnajdywanie w niej swojego miejsca. Podobnie tematyka przynależności do Kościoła i odpowiedzialności za Kościół przewija się przez katechezę w klasach IV–VI. W programie dla klasy VI, w dziale zatytułowanym *Być mocnym w wierze — moje zadania w życiu Kościoła*, podkreśla się potrzebę wychowywania do bycia w Kościele, a także odnajdywania w nim własnego miejsca oraz zadań wobec siebie i wspólnoty. W programie dla klas gimnazjalnych, w odniesieniu do przeżywanego w tym okresie życia kryzysu tożsamości, autorytetów oraz potrzeby znalezienia właściwego miejsca w świecie i Kościele, kładzie się nacisk na socjalizację młodzieży zarówno w odniesieniu do Kościoła powszechnego, jak i partykularnego²³ W związku z tym w podręcznikach do gimnazjum pojawiają się takie tematy, jak np.: *Prawda o Kościele; Kościół służy wolności; We wspólnocie uczniów Chrystusa; Wierzę w Kościół; Jezusowy Kościół; Powszechność Kościoła; Mój Kościół*. Z kolei w programach i podręcznikach do szkół ponadgimnazjalnych na podkreślenie zasługuje podręcznik dla klasy I zatytułowany: *Świadek Chrystusa w Kościele*. Katecheza ma pomóc młodemu chrześcijaninowi w wyznawaniu wiary w Kościele i zaangażowaniu w życie Kościoła. W dobie, kiedy bardzo często młodzi powtarzają: „Chrystus tak, Kościół nie!” potrzeba solidnej katechezy o Kościele rozbudzającej miłość do Kościoła, a także nieodzowność Kościoła w życiu wiary. W duchu wierności Kościołowi w niektórych podręcznikach katechetycznych do szkół ponadgim-

²³ KOMISJA WYCHOWANIA KATOLICKIEGO EPISKOPATU POLSKI, *Program nauczania religii*, Kraków 2001.

nazjalnych zauważamy konstruowanie poszczególnych jednostek lekcyjnych. W podręcznikach radomskich, pod redakcją S. ŁABENDOWICZA²⁴, każda jednostka zawiera punkt zatytułowany *Nauczanie Kościoła*, zaś w podręcznikach krakowskich, pod redakcją Z. MARKA²⁵, występuje w każdej lekcji punkt *Wiara Kościoła*, odwołujący się do nauczania Urzędu Nauczycielskiego Kościoła²⁶.

Przejawem wierności Magisterium Kościoła w procesie katechetycznym jest również eklezjalna formacja katechetów. Jak podkreśla *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, formacja winna starać się o uzdolnienie katechety do przekazywania Ewangelii w imieniu Kościoła. Mówiąc konkretniej, katecheta w swojej formacji musi jednoczyć się z dążeniem Kościoła do przekazywania Ewangelii w całej jej autentyczności, dostosowując ją do wszystkich kultur, grup wiekowych i sytuacji. Ta eklezjalność przekazywania Ewangelii powinna przenikać całą formację katechetów (DOK 235–236). Treść formacji doktrynalnej obejmuje:

- trzy wielkie etapy historii zbawienia: Stary Testament, życie Jezusa Chrystusa i historia Kościoła;
- wielkie filary orędzia chrześcijańskiego: symbol wiary, liturgia, życie moralne i modlitwa.

Podstawowym zaś doktrynalnym punktem odniesienia, wraz z katechizmem własnego Kościoła partykularnego lub lokalnego, powinien być Katechizm Kościoła Katolickiego (DOK 240).

Jak trafnie zauważa S. Łabendowicz, katecheta, pełniąc misję nauczania, służy Kościołowi. Podstawa eklezjalna urzędu katechetycznego wymaga ciągłej współpracy katechetów ze wspólnotą Kościoła, w której pełnią swoje posłannictwo. Katecheci są niejako „rzecznikami Kościoła”, a ich wierność posłannictwu wyraża się przede wszystkim w zjednoczeniu z Urzędem Nauczycielskim Kościoła. Katecheci, przepowiadając słowo Boże w imieniu Kościoła, nie mogą uważać się za niezależnych w pełnieniu powierzonej im misji, lecz muszą prowadzić nauczanie w jedności z posłannictwem całego Kościoła i jego pasterzy²⁷

²⁴ S. ŁABENDOWICZ (red.), *Świadectwo wiary* (Radom 2004); *Świadectwo nadziei* (Radom 2003); *Świadectwo miłości* (Radom 2004) — podręczniki do nauczania religii w liceum ogólnokształcącym i technikum.

²⁵ Z. MAREK, *Jestem świadkiem Chrystusa w Kościele* (Kraków 2002); *Jestem świadkiem Chrystusa w świecie* (Kraków 2003); *Jestem świadkiem Chrystusa w rodzinie* (Kraków 2004) — podręczniki do religii liceum i technikum.

²⁶ Por. S. DZIEKOŃSKI, *Zadania współczesnej katechezy w dokumentach katechetycznych Kościoła w Polsce*, w: TENŻE (red.), *Przesłanie dokumentów katechetycznych Kościoła w Polsce*, Warszawa 2003, s. 115–122.

²⁷ S. ŁABENDOWICZ, *Formacja katechetów w dokumentach Kościoła i literaturze katechetyczno-dydaktycznej po soborze watykańskim II*, Lublin–Radom 1994, s. 61–63; por. CZ.M. SONDEJ, *Katecheta-pedagog na wzór Jezusa Chrystusa*, w: J. STALA (red.), *Dzisiejszy katecheta. Stan aktualny i wyzwania*, Kraków 2002, s. 112–113.

5. Podsumowanie

Z powyższych rozważań wynika, że ważnym zadaniem Urzędu Nauczycielskiego Kościoła jest stanie na straży integralności nauczania i czystości obyczajów. Wszelka dowolność w nauczaniu Kościoła, także katechetycznym, przyczyniałaby się do jego osłabienia. Dlatego katecheza integralna, zdaniem M. MAJEWSKIEGO,

(...) posłuszna magisterium, kierując się wytyczonymi wskazaniem, czerpiąc z niezawodnego skarbcza wiedzy religijnej i posługując się metodami wypróbowanymi w Kościele, staje na pozycji pewnej i posiada perspektywy rozwojowe²⁸

Istotnym zadaniem katechezy jest przekazywanie niepodważalnej prawdy. Chcąc zatem być nieomylną, katecheza musi stać na trwałym gruncie, który dla niej stanowi Urząd Nauczycielski. Katecheza, uczestnicząc w życiu i nauczaniu Kościoła, korzysta jednocześnie z daru nieomylności, wzmacniając w ten sposób swoje oddziaływanie. Wierność Magisterium Kościoła, które udziela swego najwyższego autorytetu, wpływającego z działania Ducha Świętego w Kościele, decyduje również o skuteczności procesu katechetycznego²⁹

M. Majewski zauważa, że dochowanie wierności Magisterium Kościoła wynika także z faktu, iż katecheza ma być pomostem między tzw. górą i dolami w Kościele. Antynomia hierarchia – laikat w czasie *Vaticanum II* została rozwiązana w kierunku wzajemnego otwarcia i współpracy³⁰. *Konstytucja dogmatyczna o Kościele* daje temu wyraz słowami:

Duch mieszka w Kościele, a także w sercach wiernych jak w świątyni (por. 1 Kor 3,16; 6,19); w nich przemawia i daje świadectwo przybrania za synów (por. Ga 4,6; Rz 8,15n.26). Prowadząc Kościół do wszelkiej prawdy (por. J 16,13) i jednocząc go we wspólnocie i posłudze, obdarza go różnymi darami hierarchicznymi i charyzmatycznymi i za ich pomocą kieruje nim oraz przyozdabia swoimi owocami (por. Ef 4,11n; 1 Kor 12,4; Ga 5,22). (...) W ten to sposób cały Kościół okazuje się jako „lud zjednoczony jednością Ojca i Syna, i Ducha Świętego” (KK 4).

Tekst ten jednoznacznie wskazuje na zespolenie czynników boskich i ludzkich, hierarchicznych i charyzmatycznych w Kościele. Wszyscy, którzy mocą chrztu stają się członkami Kościoła, mają prawo i obowiązek do życia we wspólnocie, a tym samym do budowania i ożywiania Kościoła. Dlatego jednym z zadań katechezy jest niwelowanie różnic dzielących hierarchię i wiernych w Kościele. Dokonuje się to poprzez wnoszenie w nauczanie hierarchiczne doświadczenia laikatu z jednej strony, oraz wzmacnianie nauczania wiernych elementami motywacyjno-refleksyjnymi hierarchii — z drugiej.

Współczesna katechetyka podsuwa zasadę równoczesnego korzystania ze wskazań Urzędu Nauczycielskiego Kościoła oraz czerpania z doświadczenia Ludu Boże-

²⁸ MAJEWSKI, *Katecheza wierna*, s. 11.

²⁹ TENŻE, *Spotkania katechezy z teologią*, Kraków 1995, s. 80.

³⁰ TENŻE, *Katecheza wierna*, s. 7–9.

go i dociekań naukowych. Związek między nauczaniem Kościoła a nauczaniem katechetycznym powinien opierać się na zasadzie komplementarności, objawiającej się tym, że nauczanie katechetyczne będzie wnosić w nauczanie Kościoła niezbędne doświadczenie, zaś nauczanie Magisterium będzie wskazywać katechezie zasadniczą orientację³¹.

Katecheza integralna, aby dobrze spełniać posługę głoszenia słowa Bożego i pozostawać tym samym wierną Bogu, potrzebuje współpracy z Urzędem Nauczycielskim Kościoła. Jak wynika z powyższych rozważań, katechetyczna wierność Magisterium Kościoła zapewnia poprawność głoszonej nauki, wpływa na wzajemną współpracę nauczania Kościoła i nauczania katechetycznego oraz przyczynia się do usuwania różnic istniejących między hierarchią a laikatem w Kościele. Jak trafnie zauważa J. KRÓLIKOWSKI, na gruncie posługi głoszenia Ewangelii w Kościele zachodzi potrzeba utrzymywania procesu stałej i owocnej wymiany między Urzędem Nauczycielskim, teologią i katechezą, dlatego należy nieustannie poszukiwać płaszczyzn dialogu i wzajemnego zrozumienia dla skutecznego służenia wspólnocie chrześcijańskiej. Wzajemna wymiana i współpraca powinna przebiegać na trzech poziomach:

- na poziomie ewangelicznego oczyszczania się na drodze wzajemnego korygowania się;
- na poziomie wzajemnego wspierania się i promocji;
- na poziomie dążenia do celu, jaki wyznacza ideał ewangeliczny i eklezjalny³².

Jak wynika z powyższych rozważań, katecheza, chcąc dobrze pełnić powierzona jej posługę głoszenia Ewangelii, potrzebuje współpracy na różnych płaszczyznach z Magisterium Kościoła. Wszelka dowolność w nauczaniu katechetycznym może prowadzić do zniekształcenia słowa Bożego i tym samym do osłabienia Kościoła. Urząd Nauczycielski Kościoła stanowi dla katechezy swoistego rodzaju grunt dla przekazywania niepodważalnej prawdy Ewangelii ludziom żyjącym w określonym czasie i kontekście społeczno-kulturowym. We współczesnym świecie, w którym często deprecjonuje się wartość Kościoła i jego roli w dziele zbawienia człowieka, potrzeba solidnej katechezy opartej o wskazania Magisterium Kościoła, katechezy o Kościele, który dzięki charyzmatowi nieomylności odpowiedzialny jest za prawdę objawioną, przekazaną mu przez Chrystusa, i którego naczelną troską jest zbawienie człowieka. Wierność Magisterium Kościoła w katechezie to także nieodzowny warunek katechetycznej wierności Bogu.

³¹ *Tamże*, s. 11–12.

³² J. KRÓLIKOWSKI, *Urząd Nauczycielski, teologia i katecheza — „Pogłębić istniejące relacje w duchu komunii”*, w: STALA (red.), *dz. cyt.*, s. 30–32.

Die Treue dem Lehramt der Kirche in der Katechese

Zusammenfassung

Dem lebendigen Lehramt der Kirche — wie die Konzilkonstitution *Die Verbum* betont — ist allein die Aufgabe das geschriebene oder überlieferte Wort Gottes authentisch auszulegen anvertraut. Die im Dienst der Verkündigung des Evangeliums teilnehmende Katechese muss dem Lehramt der Kirche die Treue bewahren. Nur dann kann die Verkündigung des Wortes Gottes zu einer richtigen Entwicklung des Glaubens der Katechisierten führen. Der Katechismus der Katholischen Kirche sowie katechetische Dokumenten bestimmen die gegenwärtige katechetische Treue gegenüber dem Lehramt der Kirche. In der Praxis zeigt sich diese Treue vor allem in der Befolgung der durch die katholische Erziehungskommission empfohlenen und anerkannten Lehrpläne. Diese Kommission repräsentiert das kirchliche Lehramt. Ebenso wichtig scheint es eine kirchliche Formation der Katecheten zu sein.

Tł. ks. Andrzej Anderwald